

Theater Na de Dam
Atelier

IN DE OORLOG HAD IK

Thema's: Homoseksualiteit, Identiteit, Roma- en Sintivervolging, Uitsluiting (racisme en discriminatie)

Locatie: Enschede, Nederland

Door: Renée Buys

Dit verhaal gaat over de vele verschillende *merktekens** die gevangenen in concentratiekampen – en Joden ook zonder gevangen te zitten – moesten dragen. De gele Jodenster is het meest bekend, maar er waren ook driehoeken: rood, groen, blauw, paars, roze, zwart en bruin, en er was de omgekeerde rode driehoek. Elke kleur en vorm betekende iets anders. Stel dat jij toen had geleefd, wat zou jij dan moeten dragen?

PERSONAGES YMRE
LOEWANA
SVENJA
AIMEE
NOA
TARO
LUNA
TYCHO
(dit zijn de jonge makers en spelers van het project)

Deze tekst is geschreven door jongeren, en bestaat dus uit hun verhalen. Gebruik dit als startpunt, maar zet de tekst zeker naar je eigen hand. Begin met jezelf de volgende vraag te stellen: wat voor merkteken had jij ten tijde van de Tweede Wereldoorlog moeten dragen, en waarom? Hoe zou je hiermee omgaan? En wat voor gevolgen zou dit voor jou hebben?

AIMEE In de oorlog had ik een zwarte driehoek moeten dragen

TYGO In de oorlog had ik een rode driehoek moeten dragen

LOEWANA In de oorlog had ik een bruine driehoek moeten dragen

NOA In de oorlog had ik een zwarte driehoek moeten dragen

YMRE In de oorlog had ik een rode driehoek moeten dragen

TARO In de oorlog had ik een roze driehoek moeten dragen

LUNA In de oorlog had ik een zwarte driehoek moeten dragen

SVENJA In de oorlog had ik...
niks moeten dragen

AIMEE Ik ben namelijk best feministisch
en dus in de ogen van de Duitsers 'asociaal'
Ik zou zeker in een concentratiekamp komen

TYGO Omdat ik wel voor vrijheid van meningsuiting ben
Ik denk niet dat ik zou worden opgepakt

LOEWANA Ik ben namelijk een Sinti
Dat is mijn afkomst

NOA Ik ben gay, maar misschien had ik dat in die tijd niet geweten,
misschien was ik er nooit achter gekomen
Of misschien later pas...

YMRE Omdat ik hoop dat ik in het verzet zou durven te zitten

TARO Ik denk dat ik me er heel erg voor zou schamen,
ik denk dat ik het zou proberen te onderdrukken

LUNA Omdat ik op vrouwen val,
maar ik denk niet dat ik zo'n ding gedragen had

SVENJA Ik ben niet Joods, ik ben geen Sinti of Roma,
ik ben niet lesbisch en ik ben ook niet 'asociaal'

AIMEE Ik ga echt mijn mening niet opzij zetten
omdat een paar mensen het asociaal vinden
Niet mijn probleem dat ik in mensenrechten geloof

TYGO Omdat ik nog jong ben zou ik niet erg opvallen denk ik

LOEWANA Ik denk dat ik mijn driehoek niet zou dragen,
omdat ik het niet zou durven
Straks werd ik opgepakt

NOA Als ik in de oorlog uit de kast was gekomen,
zou ik vluchten, onderduiken,
de driehoeken en paspoorten vernietigen

YMRE Ik zou mensen willen helpen met onderduiken
Ik zou mensen een fake-ID geven, en kranten, en eten

TARO Ik zou mijn driehoek niet dragen

LUNA Want ze kunnen niet aan je zien of je wel of niet gay bent

SVENJA Ik denk dat ik het ook niet had gedurfd om in het verzet te gaan

AIMEE Ik zou zeker voor mijn mening uitkomen
Als dat mij asociaal maakt, dan is dat maar zo

LOEWANA Mijn familie moest onderduiken
Waarschijnlijk moest ik dat dan ook

NOA Mijn oma zat in een Jappenkamp
Misschien zat ik dan ook wel in een Jappenkamp
Misschien leefde ik niet eens in Nederland, maar in Nederlands-
Indië

YMRE Ik hoop dat ik het had aangedurfd, maar ik weet het niet zeker

TARO Ik zou wel in het verzet gaan want ik zou mezelf willen zijn

LUNA Dan had mijn leven vijf jaar op pauze gestaan,
maar ik zou wel stiekem met mijn vriendin afspreken
en samen onderduiken als dat moest

SVENJA In dat beeld, het beeld van de Duitsers,
ben ik eigenlijk gewoon 'normaal'

Iedereen wordt stil en kijkt naar SVENJA

SVENJA Ik kan er toch niks aan doen
dat ik in de ogen van de Duitsers 'normaal' ben
Ik kan er toch niks aan doen dat ik blond haar heb en blauwe ogen
Ik kan er toch niks aan doen dat ik in de Tweede Wereldoorlog
waarschijnlijk zou worden gezien als Ariër
ik kan er toch niks aan doen dat ik 'normaal' ben
Ik ben geen Sinti,
ik ben niet lesbisch,
ik ben geen feminist,
ik ben niet asociaal
Daar kan ik toch niks aan doen
Ik ben gewoon eerlijk
Ik denk niet dat ik het zou durven, in het verzet zitten
Jullie kunnen dat allemaal wel zeggen
Maar jullie weten het niet hè
Je weet niet wat je doet als het echt oorlog is
Ik denk dat ik gewoon niks zou doen
Ik denk dat ik gewoon mijn leven zou leiden
Zoals de meest Nederlanders dat deden in de oorlog
We zijn niet allemaal Henk van Gelderen

In 2022 ging de voorstelling 'De Jodensterren van Enschede' in première in Enschede (regie: Renée Buys – productiehuis: Theatermakerij Enschede) . Een voorstelling vol

verhalen over discriminatie, buiten de samenleving worden geplaatst, een stukje stof dat je leven kan veranderen en een Joodse textiel fabriek die deze sterren moest maken. De voorstelling werd gespeeld in De Museumfabriek in Enschede.

* **merktekens:** Tijdens de Tweede Wereldoorlog hielden de nazi's verschillende groepen mensen in hun concentratiekampen gevangen. Om deze snel van elkaar te kunnen onderscheiden, gebruikten ze een indeling met gekleurde stukken stof. De meest bekende daarvan is de gele ster, die voor Joodse mensen werd gebruikt. Er waren verschillende soorten 'merktekens', met elk een andere betekenis. Zo waren er driehoeken: rood, groen, blauw, paars, roze, zwart en bruin, en er was de omgekeerde rode driehoek. Meer lezen? Zie <https://www.oorlogsbronnen.nl/thema/Merktekens>.